

Končí doba uhelná, dotujme solární panely, navrhuje ministr Brabec

Ministerstvo životního prostředí letos spouští poslední vlnu kotlíkových dotací. Ministr Richard Brabec (ANO) se v rozhovoru pro MF DNES nechal slyšet, že po nich vidí budoucnost v proplácení střešních solárních panelů. Už teď lidem na panely nabízí dotace, v příštích letech by podporu chtěl ještě rozšířit.

V listopadu nás navštívil eurokomisař pro životní prostředí Karmenu Vella, který řešil naše znečištěné ovzduší. Hrozí nám od Evropské unie sankce?

Jsme jednou z mála zemí, které se zatím podařilo Evropskou komisi přesvědčit, že máme nástroje, jak zlepšovat kvalitu našeho ovzduší, aby na nás nepodala žalobu. Některé věci neplníme od roku 2010. Třeba Polsko už má rozsudek Evropského soudu. My jsme zatím utekli hrobníkovi z lopaty. Evropská unie řekla, že nás bude pravidelně kontrolovat a v roce 2020 uvidí, jak se rozhodne. Dostali jsme další šanci, ale je pravděpodobně poslední. Je to varování i pro ostatní ministryně a ministry jako dopravy a průmyslu, aby si uvědomili, že na tom s ovzduším opravdu dobře nejsme.

To opravdu nejsme. Ročně produkuje na osobu 11 tun oxidu uhličitého, což je jeden z nejhorších výsledků v Evropě. A vlivem prachu z ovzduší u nás v roce 2017 zemřelo téměř šest tisíc lidí...

Historicky jsme země, která je založená na těžkém průmyslu. Před revolucí se u nás elektrická energie vyráběla odhadem z 80 procent z uhlí. Nemůžeme se proto porovnávat s Dánskem nebo Švédskem, které mají úplně jinou strukturu. Zavázali jsme se, že snížíme emise do roku 2030 o 40 procent ve srovnání s rokem 1990. Loni jsme byli už na 35 procentech snížení. Takže si dokonce myslím, že do roku 2030 se nám je podaří snížit na 45 procent.

Česko se nemůže překotně změnit. Krásně je to vidět na příkladu Francie. Emmanuel Macron měl velké klimatické plány, zavedl vyšší daň na pohonné hmoty a Francie začala demonstrovat. Politik potřebuje ke změně nejen vizi, ale také schopnost přesvědčit národ, aby ji akceptoval.

Není načase třeba omezovat spalování uhlí, například odstavením uhelných elektráren? Přeci jen jsme energeticky soběstační, a dokonce přebytečnou energii i vyvážíme.

Ano, určitě, ale to také děláme. Další odstavení energetických bloků, které jsou založené právě na hnědém uhlí, je připraveno po roce 2030. Aktivisté nám vyčítají, že po vzoru Německa se více nesoustředíme na větrné elektrárny. Jestli si ale nevšimli, my nemáme moře. A Německo má nejvíce větrníků právě na pobřeží Severního moře. Náš energetický mix bude do budoucna tvořen především jadernou energetikou, zvyšujícím se podílem obnovitelných zdrojů, dále plynem a uhlí pravděpodobně bude až tím posledním zdrojem. Končí doba uhelná. Bude končit postupně. Napřed zmizí v domácích kotlících a nakonec zbude jen ve vysoce účinných kogeneračních jednotkách vyrábějící elektřinu a teplo. Pro malé spotřebitele bude za 15 let uhlí exotické palivo.

Říkáte, že uhlí zmizí z domácích kotlů. Proč jste v prvních dvou vlnách kotlíkových dotací ale propláceli kotle, které na uhlí byly?

Program jsme připravovali v nějaké situaci. Věděli jsme, že v tomto státě je asi 400 tisíc kotlů první a druhé emisní třídy, které jsou nejvíce znečišťující a od roku 2022 budou zakázané. Proto jsme potřebovali, aby je lidé stáhli. Kdybychom program od začátku postavili jen na kotlích na plyn a tepelných čerpadlech, spousta chudších lidí by si to nemohla dovolit.

Uhlí je zatím nejlevnější palivo, což ale přestane být. A je velký rozdíl mezi kotlem starým 30 let, který vypouští metrů prachu ročně, a nejmodernějším kotlem na uhlí vypouštějícím jen pět kilo prachu. Čím méně prachu vypustí, tím méně rakovinotvorných látek se dostane do ovzduší. Takže my jsme v první výzvě testovali, po čem bude poptávka. Zároveň jsme krajům dali možnost, aby samy řekly, jaké kotle na svém území nechtějí. Hádejte, kolik krajů to udělalo?

Ani jeden?

Přesně tak. Ukázalo se, že na začátku kotlíkových dotací, tedy před třemi lety, bylo ještě příliš daleko do zákazu kotlů nejnižších emisních tříd, který začne platit v roce 2022, a že by celá řada lidí s výměnou velmi váhala a raději by počkala těch sedm let, než to začne řešit. To jsme nechtěli.

V druhé výzvě už jsme se rozhodli, že nebudeme podporovat čistě uhelné kotle, ale jen kombinované. A ve třetí, kterou spouštíme letos, jsme se pod tlakem Evropské unie, která jasně řekla, že si přeje podpořit už pouze čisté zdroje, rozhodli pro dotace jen na kotle na

biomasu, plynový kondenzační kotel a tepelná čerpadla. Jsem přesvědčen, že toto rozhodnutí bylo správné.

Nebylo by také cestou, jak snížit emise v ovzduší, zavedení uhlíkové daně?

Ministerstvo financí dokončuje analýzu dopadů jejího zavedení. Tato vláda ale řekla, že nebude zavádět nové daně. Navíc by dopadla významně na stovky tisíc obyvatel. Výrazně by zvedla cenu paliv. Říká se sice uhlíková daň, ale mohla by se týkat všech fosilních paliv. Včetně třeba plynu, protože to je taky fosilní palivo. Myslíme si, že s kotlíkovými dotacemi nevymění lidé jen kotle, ale i typ paliva. Navíc uhlí bude i bez daně dražší. Ubývá ložisek a do moderních kotlů už lze použít jen kvalitnější a dražší uhlí.

Proč se tedy plánuje rozšíření hnědouhelného lomu Bílina na Teplicku, patřícího do koncernu ČEZ?

Podle stávající legislativy má tento důl povolenou těžbu do roku 2030. My ji plánujeme prodloužit jen o pět let. Důvod je pouze ten, aby se ložisko dalo těžit nejefektivnějším způsobem. Já jsem byl ten, kdo do usnesení vlády prosadil, aby toto uhlí bylo k dispozici pouze pro kogenerační výrobu, případně po omezenou dobu pro maloobdoběratele. To znamená, že uhlí určitě nepůjde do nízkoučinných elektráren. Je však potřeba říct, že toto uhlí patří mezi nízkosíraté uhlí, které se hodí do tepláren i moderních lokálních domácích kotlíků.

A zadruhé, u lomu je naše nejmodernější elektrárna Ledvice, která bude jedním z posledních uhelných bloků, které v letech 2030 až 2040 pojedou. Uhelné elektrárny budou postupně nahrazeny jadernými bloky a bude se i zvyšovat podíl obnovitelných zdrojů. Proto říkáme, že do roku 2040 skončí doba uhelná. Pak už uhlí, pokud vůbec, bude palivem jen pro některé teplárny.

Co se týče výroby energie z obnovitelných zdrojů, Česko v posledních letech ale stagnuje. Máme tu vodní elektrárny, jejich výkon kvůli suchu ale bude spíše klesat. Nevyužitý potenciál je tu v podobně větrných elektráren. Jenže nikdo si je za domem postavit nechce nechat. Další problém způsobil nekontrolovaný rozvoj fotovoltaických elektráren v důsledku nepružného zákona o obnovitelných zdrojích energie z roku 2005. Ten neumožnil adekvátně reagovat na situaci let 2009 a 2010 a zároveň nebyl včas novelizován.

Tehdy naši předchůdci přestřelili podporu tak, že kvůli tomu stát hodně krvácí. Každý rok platíme téměř 50 miliard korun jako poplatek za obnovitelné zdroje, zhruba polovina jde ze státního rozpočtu a druhá polovina pak přímo z našich kapes v ceně elektrické energie.

Platíme solárním baronům i provozovatelům menších solárních elektráren tak strašnou částku, že nám brání, abychom podporovali obnovitelné zdroje rozumnějším způsobem.

Neplánujete to nějak změnit?

Tyto plány realizujeme v programu Nová zelená úsporám. Česko má obrovský potenciál na střeších. Konkrétně tedy ve střešních fotovoltaických panelech. A to na střeších nejen rodinných domů, ale i skladů, obchodních domů. Nabízíme lidem investiční podporu, ale už ne provozní. Přidáme lidem na to, aby si udělali fotovoltaickou elektrárnu na střeše. To je zásadní rozdíl ve srovnání se solárními elektrárnami na polích a loukách, na něž se dává i provozní podpora, takže se investice lidem vrátí za velmi krátkou dobu.

Nahradí dotace na fotovoltaické panely ty kotlíkové?

Postupně určitě. Kotlíková dotace naplní náš plán vyměnit kotle nejnižší emisní třídy. Potom už podpora bude pokračovat jiným způsobem. Myslím si, že nakonec skoro všichni tam, kde to bude technicky možné, budeme mít na baráku fotovoltaický panel.

To sice zní velmi dobře, že naše budoucnost je v ekologických solárních panelech na střeších. Jenže největšími světovými znečišťovateli jsou USA a Čína a ve srovnání s tím vypadají naše snahy jako marginální. Ostatně vy sám jste na prosincové klimatické konferenci v Katovicích vyzval ke globální reakci.

Bez maximální spolupráce největších emitentů nemáme šanci s klimatickou změnou něco udělat. Podíl Evropy na světových emisích není ani 10 procent. Podíl Česka se pohybuje v desetinách procenta. Svět by se musel hodně uskromnit. Zatím táhne touha po stále větší spotřebě – vlastnit tři auta, cestovat po světě, jíst hodně masa. Podle mě musíme nejpozději v roce 2023 zhodnotit národní závazky a na tom si oficiálně ukázat, zda produkce skleníkových plynů skutečně klesá. Bohužel, moc států si zatím své domácí úkoly neplní. A pokud klesat nebude, reálně se musíme připravit na krizové scénáře.

Americký prezident Donald Trump říká, že USA chtějí od Pařížské dohody odstoupit. Přitom je to klíčový hráč.

Federální administrativa USA sice oficiálně oznámila, že odstupuje, ale v Katovicích byly města a státy jako New York a Kalifornie, které deklarovaly, že se klimatické dohody dodrží. A třeba Kalifornie bude mít od roku 2020 ve stavebním zákoně zavedenou povinnost, že od určité velikosti se budou domy stavět s fotovoltaickou elektrárnou. Věřím proto, že ve Spojených státech bude stále dost států a měst, které budou na Trumpa tlačit.

Zdroj: Anopress IT, www.idnes.cz